

Romskt motstånd i antiziganismens Ungern

Antiziganism och högerextremism har fått ett starkt uppsving i Ungern i spåren av utbredd fattigdom. Den 6 april hålls parlamentsval. Romer har nu bildat ett parti som ställer upp i valet.

Text: Joakim Medin Bild: Thorkil Rothe

Det sitter en sprejad apa på en reklamplacering i Miskolc, Ungerns fjärde största stad. Ovanför står det skrivet "Zigenare". En av stadskärnans mest

livliga gator löper bredvid, men de förbipasserade verkar inte bry sig om grafitin. Kanske har den varit där länge nu.

Miskolc är enligt sitt smeknamn "staden med öppna portar". Fast inte om man får tro Ákos Kriza, stadens borgmästare från Ungerns regerande högerparti Fidesz. I januari 2013 hälsade han romer från Miskolc som flytt till Kanada och där hade fått avslag på asylansökningar, att de var "kriminella" som inte skulle tolereras om de återvände hem. Borgmästaren förklarade att myndigheterna i så fall skulle ta barnen från deras föräldrar. Dessutom skulle även andra "kriminella" fördrivas från staden.

Det är i den här kontexten som det Ungerska romska partiet, MCP, nu har bildats. Partiet vill försöka att vända utvecklingen, förklarar ordförande József Horváth. Från sitt hem i Miskolc har han sett ett skifte både vad gäller livssituationen och stigmatiseringen av romer.

– Det har gått från illa, till ännu värre, säger han. Det har blivit som ett apartheidsystem och de allra största problemen är den rasistiska diskrimineringen och ghettofieringen av områden där romerna bor.

Exemplen från Miskolc är bara några i mängden, menar han, som visar en förvärrad utveckling de senaste åren. Under 2008–09 låg en nynazistisk ter-

rorgrupp bakom en attentatsvåg mot romska hem, då sex personer dödades. Bland de mördade fanns Robert Csorba, en 29-årig romsk man, som tillsammans med sin fyraårige son sköts ihjäl när de flydde ut ur sitt brinnande hem.

I valet år 2010 fick fascistpartiet Jobbik 16 procent av rösterna och har sedan dess fört en aggressiv antiziganistisk politik från parlamentet. Samtidigt har flera högerextrema uniformerade milisgrupper bildats. De samarbetar med Jobbik och bekämpar vad de kallar en kriminell "zigenarterrorism". Grupperna har patrullerat och belägrat romska bostadsområden utan att myndigheterna på allvar försökt stoppa dem.

Embryot till MCP bildades i slutet av 2012, när antalet romer som sökte asyl utomlands nådde anmärkningsvärda siffror. 40 procent av alla asylsökande kom från just Miskolc som ligger i en del av Ungern där stödet för Jobbik är starkt. József Horváth med flera kände att de större partierna inte vågat ta ställning för romernas välbefinnande eftersom de är rädda att mista väljare som har antiziganistiska fördomar.

– Vi har inte någon egen röst i par-

lamentet. Det här är första gången som romer själva organiserat ett relativt stort parti för att motverka nyfascismen i landet. Det är nytt i vår historia, säger József Horváth.

Ungerns romer har länge utsatts för en utstuderad diskriminering och lever ofta segregerade i egna kvarter, ofta i samhällens utkanter. Här är husen gamla, förfallna, ibland inte mer än halvt sammanstörtade ruiner. Plankor är uppspikade över de trasiga fönstren och det kommer rök ur skorstenarna. Ett stort antal av invånarna har aldrig kunnat återfå ett fast jobb och fast inkomst sedan sovjetkommunismens system med full sysselsättning försvann år 1989.

Ett grundläggande problem idag är att romer och icke-romer helt enkelt inte möter varandra så ofta. Gamla tidens möten som arbetskamrater, ibland även som grannar, är historia. Okunskap om romers vardag breder ut sig och en gammal rasism har hittat nytt bränsle i brist på saker som kan motverka fördomar.

– Idag har ett rasistiskt språkbruk blivit normaliserat. Det används i var-

»Idag har ett rasistiskt språkbruk blivit normaliserat. Det används i vardagen och i politiken.«

Romer i regeringsprojektet "Ungerska arbetsplanen" där människor tvingas till underbetalt offentligt arbete för att fortsätta få sitt arbetslöshetsbidrag.

dagen och i politiken och är inte längre skamfullt. Det är ganska accepterat att vara rasist, säger Judit Geller vid *European Roma Rights Centre*.

Enligt henne har denna förändring samband med en växande högerextrem rörelse och att fler människor idag är fattiga och arbetslösa och tävlar om socialbidrag. När en syndabock behövs har romer redan tidigare fått denna roll.

I åtskilliga byar över landet har folk röstat fram borgmästare, som står nära Jobbik och kommer med enkla förklaringar. I en sådan by, Érpatak, ska en lokalpolitisk plan skapa "ordning" genom att straffa folk som inte lever upp till moralkoder. Smutsiga hus, svår fattigdom och mycket annat, leder till böter eller annan bestraffning.

– Policyn påverkar skolan och socialarbetare och flera barn har redan tagits ifrån sina föräldrar, berättar Judit Geller. Syftet är att assimilera folk eller att

Högkvarteret i Budapest för Jobbik, ett fascistiskt parti som bygger mycket av sin verksamhet på antiziganistisk retorik och aktioner.

»Smutsiga hus, svår fattigdom och mycket annat, leder till böter eller annan bestraffning.«

driva ut dem ur byn. Romer är inte ett explicit mål men eftersom dessa är både fattigast och mest sårbara är det de som drabbas hårdast. I november 2013 undertecknade byns borgmästare och Jobbiks partiordförande Gábor Vona ett avtal, som ska göra "Érpatakmodellen" till politik i vartenda Jobbikstyrt samhälle.

Saker kommer att bli ännu värre, varnar Judit Geller. Ungern har en regering efter valet år 2010 då Fidesz fick över två tredjedels majoritet i parlamentet. De har använt denna makt för att stifta hundratals nya lagar men har inte med kraft fördömt de antiromska övergreppen.

– Hotet från extremhögern vore inte lika stort om regeringen sade att de ska skydda romerna, att deras rättigheter är garanterade och att antiziganism är fel. Nu finns det en ovilja att reagera, påpekar Judit Geller.

Ungerns regering har infört sin "Ungerska arbetsplan", som stryper arbetslöshetsersättningen efter bara 90 dagar. Alla som sedan vill ha bidrag

Aladár Horváth är talesperson i MCP och en välkänd romsk människorättsaktivist.

Judit Geller, advokat vid *European Roma Rights Centre* i Budapest, har sett en allt värre antiziganism de senaste åren.

måste enrollera sig i offentliga arbetsprogram, där folk utan högre utbildning sätts i manuellt grovarbete, till en ersättning under minimilönen. Romer, som ofta är långtidsarbetslösa, starkt beroende av bidrag och saknar högre utbildning, har drabbats särskilt hårt av detta tvångsarbete.

Det är vintersöndag och på ett hotell i norra Budapest håller MCP presskonferens. Partiet ska ställa upp i parlamentsvalet i april och nu presenteras både partiprogram och kandidater. Aladár Horváth, sedan många år känd romsk människorättsaktivist, är partiets talesperson och berättar att det nu finns 50 lokalgrupper över landet. Det är dock svårt att organisera folk, som har fullt upp med att kämpa för sin överlevnad. Visionerna om vad som måste göras är dock inte svagare för det.

– Vi vill ha ett konstitutionellt rundabordssamtal för att utforma en ny grundlag som kan integrera romerna i resten av samhället. Alla förstår att det inte kan fortsätta så här, säger han.

Att en sådan dialog kräver ett mödosamt arbete, är dock övertydligt på presskonferensen. Amnesty Press är på plats, likaså tysk media men här finns inte en enda ungersk journalist. Flera från MCP uttrycker en chock över detta. József Horváth tycker att det är representativt för hela situationen:

– Vårt arbete är väldigt svårt. Kanske får vi bara någon procent i valet men vi måste få drömma. ■

Fakta/Romer i Ungern

Det uppskattas att det finns cirka 800 000 romer i Ungern, som har en befolkning på tio miljoner. Romerna har länge varit föremål för diskriminering. Fortfarande segregeras romska barn genom att placeras i särskola och ofta nekas vuxna arbete på grund av sin etnicitet. Romerna lever idag till stor del separerade från majoritetssamhället i egna och nedgångna bostadsområden och byar.

Romerna hade före 1989 ofta anställning inom kollektivjordbruk och lättare industri men har sedan systemskiftet upplevt mycket stor arbetslöshet. Idag har de Ungerns lägsta förväntade livslängd, liksom högst spädbarnsdödlighet, och två tredjedelar lever i extrem fattigdom.